

Lliçó de graduació de la promoció 2016 “Setlletres i sopes de ciències”

Enric Vallduví

Departament de Traducció i
Ciències del Llenguatge

Acte acadèmic de graduació
de la promoció 2016

Barcelona, 2 de juliol del 2016



Universitat
Pompeu Fabra
Barcelona

Bon dia a tothom. Benvolgudes, benvolguts estudiants: avui és el vostre dia. Aquest acte dóna cos a l'assoliment d'una fita significativa; plasma la fi d'una etapa de molt d'esforç i dedicació i també, com ha de ser, de diversió i de companyonia amb els vostres col·legues de promoció.

El meu paper avui aquí és en realitat de comparsa, de farciment. No ho dic en sentit negatiu, per falsa modèstia o per menystenir la funció de lliçons com aquesta dins de la litúrgia de l'acte de graduació. Penseu, sinó, en el capó de Nadal o en el gall dindi del Dia d'Acció de Gràcies. Segur que l'animal és molt bo, segur que sí, però si no hi ha farcit –si no hi ha *stuffing*– la cosa no fa festa; i avui és un dia de festa, un dia per recordar. Doneu-me uns segons, per tant, per agrair al rector i al govern de la Universitat que m'hagin convidat a fer de farcit dins d'aquest pollastre –dit en el bon sentit de la paraula– que és l'acte de graduació. És un honor i ho faig amb molt de gust.

Però, anem per feina. Potser us ha sobtat el títol de la lliçó, “Setlletres i sopes de ciències”. Si ha estat així, és bo. Era la intenció. Si no ha estat així, també es bo: estem en la mateixa longitud d'ona. Òbviament, és un joc de paraules amb els termes *setciències* i *sopa de lletres*, que tots coneixeu. Sóc lingüista i professor a l'àmbit de traducció i ciències del llenguatge, i vaig pensar que potser s'esperaria de mi una mica d'enginy lingüístic. Bé, ho he provat..., i això que una de les primeres coses que em van dir quan vaig començar a estudiar lingüística fa uns trenta anys (era a postgrau, a la Universitat de Pennsilvània, a Filadèlfia, perquè aquí aleshores no hi havia estudis de lingüística de grau) va ser que la intersecció entre la lingüística i els jocs de paraules –o qualsevol altra faceta del llenguatge que sigui mínimament divertida– és el conjunt buit. No en vaig fer cas, i vaig acabar obtenint el doctorat i treballant a la universitat, i vaig continuar fent jocs de paraules i gràcies a això avui puc fer de farcit de Nadal, amb una lliçó de títol estrambòtic, en un entorn solemne com aquest.

Reprenc el fil. Per què, “Setlletres i sopes de ciències”? Perquè això és el que sou vosaltres. Vosaltres, graduats i graduades en Criminologia i Polítiques Públiques de Prevenció, en Llengües Aplicades, en Relacions Laborals i en Traducció i Interpretació; vosaltres, com a mostra de tots els graduats i graduades de la Universitat Pompeu Fabra, però també vosaltres en especial, com a persones que us heu format en àmbits interdisciplinaris i també com a persones que heu desenvolupat un seguit d'habilitats lingüístiques, sobretot pel que fa als que heu estudiat Llengües Aplicades i Traducció i Interpretació. Deveu pensar: “Ara no

sé si és bo o dolent, això que m'acaben de dir que sóc...". És bo; és clar que és bo. M'explico.

Començo per *sopes de ciències*. Com més va més evident és que la formació superior que, com a societat, posem a l'abast dels joves ha de ser una formació transversal en el seu estadi inicial. Avui, el món demana persones polivalents, que tinguin habilitats i coneixements diversos, que puguin enfocar tasques i resoldre problemes amb recursos interdisciplinaris, fent servir procediments tradicionalment associats a àmbits de coneixement diferents. La formació d'especialitat, enfocada en aspectes concrets, també té el seu lloc, és clar; òbviament, pel que fa a postgrau i, també, de ben segur, des de molt abans en àmbits formatius concrets. Tanmateix, no deixa de ser cert que una bona dosi de transversalitat formativa és cada cop més ben rebuda en gairebé tots els sectors professionals, especialment en aquells sectors més dinàmics i amb més projecció de futur. Els graduats i les graduades d'avui en dia han de ser, en molts àmbits professionals, veritables *sopes de ciències*. La recepta de la seva formació ha d'incloure ingredients diversos i sabors dispars que maridin a la perfecció. La sopa que n'obtindrem –i que ens podem menjar abans del pollastre de Nadal– és una sopa interdisciplinària, versàtil i combinable. T'ho miris com t'ho miris, això és bo!

De fet, les graduades i els graduats que seieu avui aquí, tothom desitjós que acabi la lliçó i que els donin el diploma per poder anar a dinar –a qui se li acut parlar de sopa, de gall dindi i de farcit a la una del migdia!–, sou un molt bon exemple de sopa interdisciplinària. Un cop d'ull als plans d'estudis de les titulacions que ara heu acabat és força revelador: als estudis de criminologia i de relacions públiques hi ha dret, economia, sociologia, polítiques, psicologia, psiquiatria, matemàtiques aplicades i periodisme, i potser em deixo alguna cosa; a primer i a segon curs dels estudis de llengües aplicades hi ha un seguit d'assignatures, identificades amb el terme paraigua d'"estudi de cas", sobre llengua i educació, llengua i empresa, llengua i ment, llengua i societat i sobre llengua i tecnologia, i més endavant hi ha continguts d'antropologia, filosofia, informàtica, matemàtica aplicada, psicologia i cognició; i als estudis de traducció i interpretació s'hi imparteixen continguts bàsics d'economia i dret, de ciències i tecnologia i de literatura i estudis culturals, i més endavant també de sociologia, informàtica i filosofia. Digueu-me, sinó, si això no són veritables *sopes de ciències*! Quantes "branques o departaments de coneixences sistematitzades" (definició de *ciència* al DIEC) no hi tenim, en aquestes sopes! Graduats, graduades, sou *sopes de ciències* encarnades!

De ben segur que heu de notar les pessigolles i les punxadetes que us fan totes aquestes “branques sistematitzades” que teniu a dins! Hi afegeixo això de les punxades perquè m’imagino que algunes d’aquestes “branques sistematitzades” eren branques d’esbarzer i que cadascú de vosaltres deu haver tingut algunes esgarrinxades...

La transversalitat i la polivalència són trets inherents en estudis com els que vosaltres representeu, però és indubtable que avui en dia tenyeixen ja un nombre gran d’estudis. És una tendència de futur, reconeguda, per exemple, aquí a la Universitat Pompeu Fabra no només en els plans d’estudis que vosaltres heu seguit, sinó també en iniciatives com el Grau Obert, que ha començat aquest any acadèmic i que permet tenir estudiants que, si més no durant el seu primer any i amb el guiatge d’una tutoria, cursen assignatures sobre qualsevol matèria que s’ofereixi a la Universitat.

De fet, aquells de vosaltres que teniu coneixement de la formació de grau en contextos anglosaxons, sabeu que una majoria de graduats no ho són en una titulació específica d’àmbit, sinó que acaben els estudis tenint un *major*, una orientació principal, i potser un o més *minors*, o mencions secundàries. Moltes universitats anglosaxones tenen una facultat anomenada *Arts and Sciences*, dins de la qual s’agrupen el gruix de “branques de coneixences sistematitzades” que he esmentat abans. Us comento l’exemple de la Universitat de Pennsilvània. Els estudiants han de complir un seguit de requisits per poder graduar-se: han de tenir un *major*, és clar, però a més han de complir uns mínims disciplinaris – un nombre de crèdits en cada un dels set àmbits següents: societat, història i tradició, arts i literatura, ciència social i humanitats, sistemes biològics, ciències físiques i matemàtiques i ciències naturals– i un nombre de crèdits en cada una de les anomenades “capacitats fonamentals”: escriptura, llengua estrangera, anàlisi quantitativa, raonament analític i anàlisi intercultural. Mentre feia el doctorat a la Universitat de Pennsilvània, vaig fer de *teaching assistant* en una assignatura de grau d’introducció a la lingüística i hi havia estudiants de tots els *majors*. L’assignatura encara es fa. I sabeu per a quin requisit disciplinari serveix? Ciència social i humanitats? Torneu-ho a provar..., per a matemàtiques i ciències naturals!

Si això ens sorprèn és segurament perquè hem crescut en un entorn en el qual qualsevol cosa que té a veure amb el llenguatge s’associa a les “lletres”, un terme que al nostre cap és antagònic a “ciències”. L’estudi del llenguatge, però, és

precisament un bon exemple de transversalitat i del poc sentit que té, avui en dia, una divisió estanca o poc porosa entre “branques de coneixences sistematitzades”. A la relació d’assignatures de lingüística a la Universitat de Pennsilvània, hi trobem, a banda de Introduction to Linguistics, Introduction to Sociolinguistics, que satisfà el requeriment fonamental d’anàlisi quantitativa i el disciplinari de societat; Language Structure and Verbal Art, que satisfà el requisit d’arts i literatura; Introduction to Formal Linguistics, que satisfà el requisit de raonament analític, i Writing Systems, que satisfà el requisit disciplinari d’història i tradició. Matemàtiques i ciències naturals, societat, història i tradició, arts i literatura, raonament analític, anàlisi quantitativa... Coneixements disciplinaris i capacitats fonamentals diverses, tot només en una mà d’assignatures de lingüística. M’he centrat en el meu àmbit de treball, però una anàlisi com aquesta és extrapolable a la formació que heu rebut també a Criminologia i Relacions Laborals. Ho hem vist abans, en l’àmbit disciplinari, en els vostres plans d’estudis i també en els de Llengües Aplicades i els de Traducció. La formació que heu rebut, de fet, ja satisfà un bon grapat d’aquests requisits disciplinaris i capacitats fonamentals que exigeix la Universitat de Pennsilvània; simplement, aquí no tenim costum, encara, de mirar-nos-ho d’aquesta manera. Però, al cap i a la fi, sou transversals i polivalents. Sou, comptat i debatut, *sopes de ciències* del receptari, en aquest cas, de la cuina de la Universitat Pompeu Fabra.

Setlletres i sopes de ciències. Ens falta la primera part del binomi: *setlletres*. Per què, *setlletres*? Recordeu les capacitats fonamentals transversals dels estudis de grau a la Universitat de Pennsilvània? Les dues primeres eren: escriptura i llengua estrangera. Però no cal anar fins a Filadèlfia. Els quatre graus que heu cursat inclouen entre les competències que cal adquirir la comunicació oral i escrita en català i espanyol i la capacitat d’anàlisi i síntesi de la informació. Bàsicament, avui en dia s’espera de qualsevol graduat universitari que tingui les quatre habilitats lingüístiques bàsiques: comprensió lectora, comprensió auditiva, expressió oral i expressió escrita. Són competències transversals que cal continuar adquirint en la formació de nivell superior, aplicades a les disciplines diverses que conformen els plans d’estudis de cada grau. Per tant, vosaltres ja sou una mica *setlletres*. Sabeu de lletres: sabeu comprendre i expressar idees complexes i especialitzades i sabeu comunicar-les en les vostres llengües maternes de manera acurada i eficaç.

Pel que fa a la llengua estrangera, la majoria de les vostres titulacions inclou, com a competència que cal adquirir, la capacitat d’expressió i comunicació o bé en anglès o bé, de manera més genèrica, en dues llengües estrangeres. A més, com

sabeu, els vostres companys de segon i de primer curs de grau –em sembla que no ho dic malament– només podran seure aquí d'aquí dos o tres anys si certifiquen que tenen un nivell B2 en alemany, anglès, francès o italià. Una persona que té el nivell B2, i aquí llegeixo part de la definició literal d'aquest nivell, “pot comprendre les idees principals de textos complexos sobre temes tant concrets com abstractes, incloent-hi discussions tècniques en el camp de l'especialització professional; pot expressar-se amb un grau de fluïdesa i d'espontaneïtat que fa possible la interacció habitual amb parlants nadius sense que comporti tensió per a cap dels interlocutors i pot produir textos clars i detallats en una àmplia gamma de temes”. Saber fer això en una o dues llengües no maternes és saber de lletres. També en aquest sentit, sou força *setlletres*.

És veritat que el mot *setciències* té un significat més aviat negatiu, bàsicament perquè una persona *setciències* és una persona que presumeix de saber molt. Doneu-me un petit marge de llibertat creativa i deixem això de “presumir” de banda, o, si més no, deixem-ho a l'elecció de cadascú en funció del seu índex de fatxenderia. Amb això fora de l'equació, amb els components de significat romanents, *setlletres* vol ser un atribut positiu: denota les persones que tenen aquelles capacitats lingüístiques i comunicatives avui en dia necessàries per al desenvolupament professional dels graduats universitaris. Queda clar, per tant, que vosaltres sou força *setlletres* i, que si no ho sou, no hauríeu de ser aquí asseguts, esperant que us lliurin els diplomes. I això és d'aplicació, especialment, sense cap mena d'excepció, als graduats en Llengües Aplicades i en Traducció i Interpretació.

A l'hora de triar el títol hauria pogut ser un pèl menys creatiu i quedar-me amb “Setciències i sopes de lletres”. Però la transposició dels termes permet afegir un “extra twist”, donar un altre tomb de rosca a la qüestió, filar una mica més prim. Abans, quan he comentat que a la Universitat de Pennsilvània l'assignatura d'introducció a la lingüística serveix per satisfer el requisit disciplinari de matemàtiques i ciències naturals, m'he referit a la divisió entre “ciències” i “lletres”. Els plans d'estudis de les titulacions que ara vosaltres heu acabat, les competències que s'hi tracten o els requisits formatius que la Universitat de Pennsilvània exigeix als seus graduats són exemples clars que avui en dia aquesta partió tan fonamental entre dos suposats conjunts de “branques de coneixences sistematitzades” té poc sentit. La transposició dels termes a *Setlletres i sopes de ciències* vol fer palesa l'arbitrarietat d'aquesta partió, que, des del meu punt de vista, secciona de gairell i inhibeix la formació transversal i polivalent que cal avui

en dia. Si és bo que tothom que es gradui tingui capacitats d'anàlisi quantitativa, de raonament analític, d'expressió escrita i comunicació en diverses llengües i d'anàlisi intercultural i si és bo que tothom que es gradui tingui coneixements interdisciplinaris, i vosaltres avui aquí, com a graduades en Criminologia, Llengües Aplicades, Relacions Laborals i Traducció i Interpretació, en sou un exemple paradigmàtic, per què fomentem, ja des de l'educació secundària, aquesta compartimentació tan marcada entre "lletres" i "ciències"?

Què dieu, vosaltres, quan us pregunten si sou de "ciències" o de "lletres"? Bé, m'imagino que el jovent encara la fa, aquesta pregunta. Si em dieu que no es fa, em fareu feliç! Però si encara és una pregunta habitual, aleshores suposo que quan us ho demanen us deu treure de polleguera, a vosaltres que sou paradigma de la interdisciplinarietat i de la transversalitat competencial. Ciències? Lletres? Que es llegeixin els plans d'estudis i les memòries de verificació de les vostres titulacions i que tornin a preguntar, si gosen! I ara, gràcies al magre farcit que ha acompanyat aquest magnífic capó de Nadal, teniu a punt la resposta que es mereixen. "De tot, home, de tot", heu de contestar, "som una mica de tot... Som *setlletres* i som *sopes de ciències!*".

Encert i sort en les vostres properes etapes i moltes gràcies, avui, per la vostra atenció.

